

Andrzej Michór
Szymon Michór

Przedawnienie roszczeń majątkowych względem wspólników spółki cywilnej przekształconej w spółkę jawną

1. Dnia 1 stycznia 2001 r. w miejsce kodeksu handlowego¹ wszedł w życie kodeks spółek handlowych². Nowa ustawa oparta została w znacznej części na dawnych rozwiązaniach, jednak zawarto w niej także wiele nowatorskich unormowań. Jedną z istotnych zmian było ustanowienie obligatoryjnego trybu przekształcenia spółek cywilnych (w istocie węzłów obligacyjnych spółek cywilnych) większych rozmiarów w spółki jawne, co wynikało m. in. z wcześniejszej decyzji ustawodawcy o przydaniu przymiotu przedsiębiorców nie spółkom cywilnym, lecz ich wspólnikom³.

Według art. 26 § 4 k.s.h., w brzmieniu obowiązującym do 15 stycznia 2004 r., powyższy obowiązek odnosił się do spółek cywilnych, jeżeli ich przychody netto ze sprzedaży towarów lub świadczenia usług w każdym z dwóch kolejnych lat obrotowych osiągnęły równowartość w walucie polskiej co najmniej 400.000 euro (przedsiębiorstwo większych rozmiarów). Z chwilą wpisu do rejestru spółka taka stawała się spółką jawną.

¹ Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 czerwca 1934 r. (Dz.U. Nr 57, poz. 502 z późn. zm.).

² Ustawa z dnia 15 września 2000 r. (Dz.U. Nr 94, poz. 103), dalej: k.s.h.

³ S. Sołtysiński, [w:] S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szawała, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz do artykułów 1-150*, t. I, Warszawa 2001, s. 261.

Z dniem 15 stycznia 2004 r. weszła w życie ustawa z dnia 12 grudnia 2003 r. o zmianie ustawy – Kodeks spółek handlowych oraz niektórych innych ustaw⁴, która zmieniła regulację art. 26 § 4 k.s.h. Stosownie do aktualnej treści art. 26 § 4 zd. 3 k.s.h., jeżeli przychody netto spółki cywilnej w każdym z dwóch ostatnich lat obrotowych osiągnęły wartość powodującą, zgodnie z przepisami o rachunkowości, obowiązek prowadzenia ksiąg rachunkowych, zgłoszenie do sądu rejestrowego przekształcenia spółki cywilnej w jawną jest obowiązkowe i powinno nastąpić w terminie trzech miesięcy od zakończenia drugiego roku obrotowego.

Przekształcanie węzłów obligacyjnych spółek cywilnych w spółki jawne, będące ułomnymi osobami prawnymi, powoduje szereg komplikacji tak w sferze sukcesji ich praw, jak i ich zobowiązań. Pewne wątpliwości budzi kwestia zasad odpowiedzialności dawnych wspólników spółki cywilnej za zobowiązania tej spółki powstałe przed dniem jej przekształcenia w spółkę jawną, w szczególności to, czy odpowiadają oni na dotychczasowych zasadach, czy też ustanowiono w tym przypadku szczególny reżim prawny związany z przedmiotowym przekształceniem.

2. Stosownie do art. 860 k.c. przez umowę spółki cywilnej wspólnicy zobowiązują się dążyć do osiągnięcia wspólnego celu gospodarczego przez działanie w sposób oznaczony, w szczególności przez wniesienie wkładów.

W pierwszym rzędzie należy wskazać, że spółka cywilna ma charakter węzła obligacyjnego łączącego wspólników, nie posiadając nie tylko osobowości prawnej, ale nawet zdolności sądowej bądź procesowej. Obecnie nie jest również przedsiębiorcą. W przypadku spółki cywilnej każdy ze wspólników działa pod swoją firmą (jeżeli jest przedsiębiorcą), natomiast dla przedsiębiorstwa spółki cywilnej może zostać obrane oznaczenie (nazwa) tego przedsiębiorstwa⁵.

⁴ Dz.U. Nr 229, poz. 2276.

⁵ Por. A. K i d y b a, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, t. I, Kraków 2005, teza 11 do art. 26; t e n ż e, *Dwie drogi spółki cywilnej*, MP 2001, nr 20, s. 1017; A. S z u m a ń s k i, [w:] S. S o ł t y s i ń s k i, A. S z a j k o w s k i, A. S z u m a ń s k i, J. S z w a j a, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz do artykułów 459-633*, t. I, Warszawa 2004, s. 1007; M. M o d r z e j e w s k a, *W sprawie podmiotowości prawnej i gospodarczej spółki cywilnej*, PPH 1995, nr 6, s. 27 i nast.; W. G ó r e c k i, *Podmiotowość prawna spółki cywilnej*, KPP

Po wejściu w życie kodeksu spółek handlowych zgłaszanie spółek cywilnych prowadzących przedsiębiorstwo większych rozmiarów stało się najszybszym i najprostszym sposobem utworzenia spółki jawnej. Spółki cywilne istniejące jako przedsiębiorcy przed 1 stycznia 2001 r., to jest przed wejściem w życie kodeksu spółek handlowych, zachowały przejściowo ten status do 31 marca 2001 r.⁶ W tym okresie spółka cywilna zachowująca status przedsiębiorcy przekształcała się w innego przedsiębiorcę – spółkę handlową, zaś po jego upływie spółka cywilna traciła podmiotowość prawną, natomiast przedsiębiorcami stawali się wspólnicy⁷.

Po 31 marca 2001 r. powstanie spółki jawnej w sposób określony w art. 26 § 4 k.s.h., w brzmieniu obowiązującym do dnia 15 stycznia 2004 r.⁸, wymagało zatem istnienia spółki cywilnej, zgłoszenia wniosku przez wspólnika, uzyskania przychodu netto ze sprzedaży towarów lub świadczenia usług w wysokości co najmniej 400.000 euro w każdym z dwóch kolejnych lat obrotowych oraz wpisu do rejestru. Zrealizowanie tych przesłanek skutkowało powstaniem z chwilą wpisu do rejestru spółki jawnej, a więc nowego podmiotu prawnego⁹.

Zgodnie z art. 26 § 4 k.s.h. spółka, o której mowa w art. 860 k.c., to jest spółka cywilna, może być przekształcona w spółkę jawną. Przekształcenie wymaga zgłoszenia do sądu rejestrowego przez wszystkich wspólników. Jeżeli przychody netto spółki cywilnej w każdym z dwóch ostatnich lat obrotowych osiągnęły wartość powodującą, zgodnie z przepisami o rachunkowości, obowiązek prowadzenia ksiąg rachunkowych, zgłoszenie jest obowiązkowe i powinno nastąpić w terminie trzech mie-

1999, z. 3, s. 485 i nast.; W.J. K a t n e r, *Sytuacja prawna spółki cywilnej na tle nowego prawa działalności gospodarczej*, PPH 2001, nr 1, s. 13 i nast. oraz podana tam literatura

⁶ Art. 1 pkt 2 ustawy z dnia 30 listopada 2000 r. o zmianie ustawy – Przepisy wprowadzające ustawę o krajowym rejestrze sądowym (Dz.U. Nr 114, poz. 1194).

⁷ Art. 2 ust. 3 ustawy z dnia 19 listopada 1999 r. o działalności gospodarczej (Dz.U. Nr 101, poz. 1178 z późn. zm.), i art. 1a ust. 3 ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. – Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz.U. Nr 121, poz. 770 z późn. zm.).

⁸ Tj. do chwili wejścia w życie cyt. ustawy z dnia 12 grudnia 2003 r. o zmianie ustawy – Kodeks spółek handlowych.

⁹ Por. uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 23 czerwca 2004 r., V Cz 53/04 (LEX 150015).

sięcy od zakończenia drugiego roku obrotowego. Przepisy art. 26 § 1-3 k.s.h. stosuje się odpowiednio. Wedle § 5 tego artykułu z chwilą wpisu do rejestru spółka, o której mowa w § 4, staje się spółką jawną. Spółce tej przysługują wszystkie prawa i obowiązki stanowiące majątek wspólny wspólników. Przepisy art. 553 § 2 i 3 k.s.h. stosuje się odpowiednio. Zgodnie z art. 31 § 3 k.s.h. subsydiarna odpowiedzialność wspólnika spółki jawnej nie dotyczy zobowiązań powstałych przed wpisem do rejestru.

Podkreślić należy, że w przypadkach wskazanych w art. 26 § 4 k.s.h. przekształceniu ulega stosunek umowny między stronami, a nie stosunek podmiotowy¹⁰. Aby mogło dojść do przekształcenia spółki cywilnej, konieczne jest jej istnienie, ale jako węzła obligacyjnego. Nie mamy zatem do czynienia z przekształceniem podmiotu w podmiot, ale uzyskaniem podmiotowości przez stosunek umowny¹¹. „Zobowiązania spółki cywilnej” stanowią zatem obecnie w istocie zobowiązania wspólników. Nadto w piśmiennictwie wskazuje się, że przyjęcie stanowiska co do skutków wykreślenia z ewidencji spółki cywilnej w postaci rozwiązania węzła obligacyjnego jest ze wszech miar błędne. Stosunek spółki cywilnej może bowiem istnieć zupełnie niezależnie od wymogów prawa publicznego¹².

W myśl art. 551 § 1 k.s.h. spółka jawna, spółka partnerska, spółka komandytowa, spółka komandytowo-akcyjna, spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, spółka akcyjna (spółka przekształcana) może być przekształcona w inną spółkę handlową (spółkę przekształconą). Natomiast stosownie do § 2 tegoż artykułu spółka cywilna może być przekształcona w spółkę handlową inną niż spółka jawna. Przepis ten nie narusza przepisów art. 26 § 4-6 k.s.h. Zgodnie z art. 551 § 3 k.s.h. do przekształcenia, o którym mowa w art. 551 § 2 zd. 1 k.s.h., stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące przekształcenia spółki jawnej w inną spółkę handlową, z tym że do skutków przekształcenia stosuje się art. 26 § 5 k.s.h. Przepisy art. 551 § 2 k.s.h. dają możliwość przekształcenia spółki cywilnej w spółkę handlową przez jej wspólników.

Tryb przewidziany art. 551 § 2 k.s.h. dotyczy zatem wszelkich form przekształceń spółki cywilnej również w przyszłości, z wyjątkiem prze-

¹⁰ Por. A. K i d y b a, *Dwie drogi...*, s. 1017 i nast.

¹¹ A. K i d y b a, *Kodeks spółek...*, teza 15 do art. 26.

¹² Tamże, teza 15 do art. 26.

kształcenia spółki cywilnej w spółkę jawną, która to procedura jest regulowana w art. 26 § 4-6 k.s.h. Omawiany przepis nie ma charakteru intertemporalnego, co oznacza, że możliwe są przekształcenia spółek cywilnych będących już tylko umowami (art. 860 i nast. k.c.) nietraktowanymi podmiotowo¹³.

Szczególne zasady przedawnienia zobowiązań związanych z przekształcaniem spółek ustanowiono w art. 568 § 1 k.s.h., art. 574 k.s.h. i 584 k.s.h. Należy jednak rozważyć, czy unormowania te odnoszą się do rozważanej sytuacji przekształcania spółki cywilnej w spółkę jawną. Wydaje się, że założenie takie nie jest uprawnione.

Według art. 568 § 1 k.s.h. osoby działające za spółkę przekształcaną odpowiadają solidarnie wobec spółki, wspólników oraz osób trzecich za szkody wyrządzone działaniem lub zaniechaniem sprzecznym z prawem albo postanowieniami umowy lub statutu spółki, chyba że nie ponoszą winy. W myśl art. 568 § 3 k.s.h. powyższe roszczenia przedawniają się w okresie trzech lat, licząc od dnia przekształcenia.

Zgodnie z art. 574 k.s.h. wspólnicy spółki osobowej przekształcanej w spółkę kapitałową odpowiadają na dotychczasowych zasadach, solidarnie ze spółką przekształconą, za zobowiązania spółki powstałe przed dniem przekształcenia przez okres trzech lat, licząc od tego dnia.

Według art. 584 k.s.h. wspólnicy spółki osobowej przekształcanej w inną spółkę osobową odpowiadają za zobowiązania spółki powstałe przed dniem przekształcenia na dotychczasowych zasadach, przez okres trzech lat, licząc od tego dnia. Wobec tego, stosownie do art. 584 k.s.h., wspólnicy spółki przekształcanej odpowiadają za zobowiązania spółki powstałe przed dniem przekształcenia na dotychczasowych zasadach, przez okres trzech lat, licząc od tego dnia.

3. Obecnie należy wyróżnić trzy sposoby przekształcania węzła obligacyjnego, jakim jest spółka cywilna, w spółkę kapitałową. Są one następujące:

1) dobrowolne przekształcenie spółki cywilnej w jawną (art. 26 § 4 zd. 1),

¹³ A. K i d y b a, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, t. II: *Komentarz do artykułów 301-633 k.s.h.*, Kraków 2005, teza 2 do art. 551.

2) przymusowe przekształcenie spółki cywilnej w jawną (art. 26 § 4 zd. 3),

3) przekształcenie spółki cywilnej w inną spółkę niż spółka jawna (art. 551 i nast. k.c.)¹⁴.

Następstwem przekształcenia w trybie art. 26 § 4-6 k.s.h. jest, według art. 26 § 5 k.s.h., kontynuacja w sferze praw i obowiązków cywilnoprawnych, administracyjnoprawnych, członkowskich oraz pracowniczych, bowiem spółce jawnej przysługują wszystkie prawa i obowiązki stanowiące majątek wspólny wspólników. Kontynuacja ta nie oznacza jednak naruszenia praw osób trzecich – wierzycieli spółki cywilnej (w istocie – wierzycieli wspólników spółki cywilnej), bowiem przekształcenie nie powinno prowadzić do pogorszenia sytuacji prawnej wierzycieli. To wierzyciel winien decydować, czy będzie dochodził roszczeń od spółki jawnej, czy też od wspólników spółki cywilnej, zaś ramy czasowe odpowiedzialności wspólników spółki cywilnej nie doznają szczególnego ograniczenia w związku z przekształceniem spółki cywilnej w spółkę jawną.

Oznacza to, że długi zaciągnięte przez wspólników spółki cywilnej przed przekształceniem („długi spółki cywilnej”) są nadal wspólnymi długami wspólników, za które odpowiadają oni solidarnie bez szczególnych, w stosunku do dotychczasowych, ograniczeń czasowych. Za zobowiązania powstałe przed dniem rejestracji zgłoszenia, o którym mowa w art. 26 § 4 k.s.h., wspólnicy powstałej po przekształceniu, w trybie określonym w art. 26 § 4 k.s.h., spółki jawnej odpowiadają zatem na dotychczasowych zasadach w każdym czasie¹⁵. Sąd Najwyższy w uzasadnieniu

¹⁴ A. K i d y b a, *Kodeks...*, t. I, tezy 12-14 do art. 26; A. S z u m a ń s k i, [w:] S. S o ł t y s i ń s k i, A. S z a j k o w s k i, A. S z u m a ń s k i, J. S z w a j a, *Kodeks spółek handlowych...*, s. 1021.

¹⁵ Por. Sąd Najwyższy w uzasadnieniu cyt. postanowienia z dnia 23 czerwca 2004 r.; por. również uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 8 lipca 2003 r., IV CK 13/03, Glosa 2005, nr 1, s. 17; D. P a w ł y s z c z e, *Wygaśnięcie odpowiedzialności za długi wspólników przekształcanej spółki osobowej*, PPH 2004, nr 9, s. 24 i nast.; M. L i t w i ń s k a, *Spółka cywilna w świetle nowych regulacji prawnych*, PPH 2001, nr 7, s. 1 i nast.; A. S z u m a ń s k i, [w:] S. S o ł t y s i ń s k i, A. S z a j k o w s k i, A. S z u m a ń s k i, J. S z w a j a, *Kodeks spółek handlowych...*, s. 1008, 1025-1026; A. S l i s z, *Problem przekształcenia spółki cywilnej w spółkę jawną*, PPH 2004, nr 5, s. 18 i nast.; J. A. S t r z e p k a, E. Z i e l i ń s k a, [w:] *Kodeks spółek handlowych. Komentarz. Orzecznictwo do art. 1-300*, t. I,

cyt. postanowienia z dnia 23 czerwca 2004 r. trafnie wskazał, że „niewątpliwie przekształcenie nie powinno (...) prowadzić do pogorszenia sytuacji prawnej wierzycieli w stosunku do dłużników wspólników spółki cywilnej”¹⁶.

M. Litwińska wprost wskazuje, że „używając na oznaczenie zabiegu, o którym mowa w art. 26 § 4 k.s.h., terminu przekształcenie, należy pamiętać że nie mają tu zastosowania przepisy kodeksu spółek handlowych regulujące transformacje spółek, por. art. 551 i nast. ustawy, tzw. przekształcenie *sensu stricto*”¹⁷.

D. Pawłyszczyc podniósł, że kodeks spółek handlowych nie wskazuje żadnych reguł przekształcania spółki cywilnej w jawną – ani w sytuacji, gdy jest to obowiązkowe, ani gdy nieobowiązkowe. Stwierdził, iż z uwagi na powyższe, w tym przypadku należy stosować ogólne zasady zakładania spółek jawnych. W stosunku do odpowiedzialności za długi oznacza to natomiast, że zobowiązania zaciągnięte przez wspólników spółki cywilnej przed przekształceniem (długi spółki cywilnej) są nadal wspólnymi długami wspólników, za które odpowiadają oni solidarnie bez ograniczeń czasowych¹⁸.

Na wyłączość trybu stypizowanego w art. 26 § 4-6 k.s.h. w stosunku do przekształcania spółek cywilnych w spółki jawne wskazuje

red. J.A. Strzępka, Warszawa 2005, s. 135; por. również *a contrario* – A. K i d y b a, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, t. II...; M. R o d z y n k i e w i c z, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2005, s. 1010-1011 i 1028; G. N i t a - J a g i e l s k i, *Następstwo prawne między wspólnikami spółki cywilnej a spółką handlową powstającą z przekształcenia spółki cywilnej*, Prawo Spółek 2006, nr 3, s. 10 i 13.

¹⁶ Sąd Najwyższy w uzasadnieniu tego orzeczenia podniósł, iż „przyjęcie, że w wyniku omawianego przekształcenia podmiotem zobowiązanym stała się spółka jawna, tj. inny podmiot niż zaciągający zobowiązanie bez jakiegokolwiek wpływu wierzyciela pozostawałoby w sprzeczności z zawartą w Kodeksie cywilnym konstrukcją zmiany dłużnika (art. 519 i następne k.c.)”. Sąd Najwyższy dodał, że kontynuacja działa w stosunku wewnętrznym, pomiędzy tymi samymi, ewentualnie przekształconymi podmiotami, natomiast w stosunku zewnętrznym, czyli wobec osób trzecich, zarejestrowanie spółki jawnej na podstawie art. 26 k.s.h. nie powinno wywoływać bez zgody wierzyciela skutku, że zobowiązaniem staje się powstały w ten sposób podmiot.

¹⁷ M. L i t w i Ń s k a, *Spółka cywilna...*, s. 1 i nast.

¹⁸ D. P a w ł y s z c z e, *Wygaśnięcie odpowiedzialności...*, s. 24 i nast.

również A. Rachwał. Stwierdziła ona, że spółkę cywilną można zgłosić do rejestru jako spółkę jawną jedynie wówczas, gdy wszyscy wspólnicy spółki cywilnej stają się wspólnikami spółki jawnej. Dodała, że nie jest dopuszczalne przekształcenie spółki cywilnej w spółkę jawną z możliwością wystąpienia niektórych wspólników w trybie uregulowanym w art. 564 i nast.¹⁹

Na uwagę zasługują również wywoły A. Szumańskiego trafnie podnoszącego, że „przy przekształceniu spółki cywilnej w spółkę jawną nie zmienia się zasadniczo reżim odpowiedzialności wspólnika (z wyjątkiem wprowadzenia odpowiedzialności subsydiarnej w spółce jawnej – art. 31 § 1 k.s.h.).” Wskazał on, iż skoro regulacja dobrowolnego przekształcenia spółki cywilnej w spółkę jawną przeniesiona została z przepisów art. 551 k.s.h. o przekształceniach spółek do art. 26 k.s.h. dotyczących spółki jawnej, to tym samym całkowicie została wykluczona możliwość stosowania powołanych wyżej przepisów o postępowaniu w sprawie przekształcenia spółek do przekształcenia spółki cywilnej w spółkę jawną²⁰.

W tym miejscu należy również wskazać na wyrażane w doktrynie poglądy, że w kontekście aktualnego brzmienia art. 26 § 5 k.s.h. nie można mówić o istnieniu zasady kontynuacji typowej dla przekształceń spółek handlowych, bowiem nowelizacja wyraźnie przesądza zasadę sukcesji uniwersalnej, stanowiąc w art. 26 § 5 zd. 2 k.s.h., iż powstałej wskutek przekształcenia spółce jawnej przysługują wszystkie prawa i obowiązki stanowiące majątek wspólny wspólników (dotychczas spółki cywilnej). Podnosi się, że w przypadku przekształcenia spółek handlowych nie występują wprawdzie dwa różne podmioty prawa, jednakże zarówno spółka przekształcana, jak i spółka przekształcona posiadają podmiotowość prawną. Natomiast w przypadku przekształcenia w trybie art. 26 § 4–6 k.s.h. spółka przekształcana nie legitymuje się podmiotowością prawną, bowiem mają ją tylko jej wspólnicy, w których miejsce, jako

¹⁹ A. Rachwał, [w:] K. Kohutek, M. Olczyk, A. Rachwał, M. Rusinek, M. Spyra, M. Wyrwiński, *Komentarz do ustawy z dnia 12 grudnia 2003 r. o zmianie ustawy – Kodeks spółek handlowych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.03.229.2276)*, LEX/el. 2004, teza 2 do art. 551 § 2 k.s.h.

²⁰ A. Szumański, [w:] S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwał, *Kodeks spółek handlowych...*, s. 1025-1026.

kilku współuprawnionych z tytułu majątku wspólnego, wchodzi jeden podmiot – spółka jawna²¹.

W piśmiennictwie został jednak również wyrażony pogląd, że do przedawnienia roszczeń przeciwko dawnym wspólnikom spółki cywilnej należy stosować unormowania działu III tytułu IV k.s.h., a to regulacje art. 574 k.s.h. czy też 584 k.s.h.²² Pewną niekonsekwencją wykazał się G. Nita-Jagielski wskazujący, że „dotychczasowi wspólnicy spółki cywilnej pozostają (...) nadal odpowiedzialni za te zobowiązania na dotychczasowych zasadach”²³. Jednocześnie jednak do zasad przedmiotowej odpowiedzialności autor ten odesłał do unormowań art. 574, 584 i 31 § 3 k.s.h., nie powołując na uzasadnienie takiego stanowiska jakiegokolwiek argumentu²⁴.

Nie sposób jednak nie wskazać, że założenia takie są całkowicie nieuprawnione i prowadzą do naruszenia praw wierzycieli, zagrażają stabilności prawa i stanowią – w istocie – wykładnię *contra legem* obowiąz-

²¹ K. Kohutek, [w:] K. Kohutek, M. Olezyk, A. Rachwał, M. Rusinek, M. Spyrza, M. Wyrwiński, *Komentarz do ustawy z dnia 12 grudnia 2003 r. o zmianie ustawy – Kodeks spółek handlowych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.03.229.2276)*, LEX/el. 2004, komentarz do art. 26 k.s.h.

²² Por. A. Witosz w stosunku do unormowania art. 584 k.s.h.; tenże, [w:] J.A. Strzępka, W. Popiołek, A. Witosz, E. Zielińska, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz. Orzecznictwo*, Warszawa 2001, s. 1273. Należy jednak wskazać, że A. Witosz sformułował powyższą tezę przed wejściem w życie ustawy z dnia 12 grudnia 2003 r. o zmianie ustawy – Kodeks spółek handlowych oraz niektórych innych ustaw. Autor podniósł przy tym, iż odpowiedzialność wspólników spółki cywilnej przekształconej w inną spółkę osobową kształtować się będzie na zasadach art. 860 k.c. i nast. Wskazał, że stosowanie w sposób odpowiedni do przekształcanej spółki cywilnej przepisów dotyczących przekształcenia spółki jawnej odnosi się jedynie do trybu przekształcenia. W tym miejscu, jedynie na marginesie, należy zauważyć, że w najnowszym, 3 wydaniu komentarza do k.s.h. pod red. J.A. Strzępki, nie wyrażono poglądu podniesionego w cytowanym wydaniu z 2001 r. Wskazano, iż „wspólnicy spółki jawnej, która powstała w wyniku przekształcenia spółki cywilnej, ponoszą odpowiedzialność za zobowiązania spółki zaciągnięte przed wpisem spółki jawnej do rejestru tak jak wspólnicy spółki cywilnej”. J.A. Strzępka, E. Zielińska, [w:] *Kodeks spółek handlowych. Komentarz. Orzecznictwo do art. 1-300*, t. I, red. J.A. Strzępka, Warszawa 2005, s. 135. Co prawda tezy te zostały sformułowane przez innych autorów, jednak, jak się wydaje, oddają aktualne stanowisko doktryny na przedmiotowe zagadnienie.

²³ G. Nita-Jagielski, *Następstwo prawne...*, s. 10 i 13.

²⁴ Tamże, s. 13.

zujących regulacji. W przypadku unormowań odnoszących się do stron stosunku zobowiązaniowego wykładnia zmierzająca do ograniczenia praw jednej ze stron (tutaj – wierzyciel) winna być, w naszej ocenie, stosowana ze szczególną ostrożnością. Może bowiem prowadzić do naruszenia zasady demokratycznego państwa prawnego (art. 2 Konstytucji RP) oraz praworządności (art. 7 Konstytucji RP).

Dla wskazanych wyżej zobowiązań należy zatem stosować, w odniesieniu do przedawnienia roszczeń, zasady stypizowane w art. 118 k.c. oraz art. 442 k.c. czy też ukonstytuowane w innych przepisach, np. art. 646 k.c. Tym samym, w zależności od rodzaju zobowiązania oraz osoby wierzyciela, termin przedawnienia będzie wynosił – co do zasady – 3 bądź 10 lat²⁵.

Brak natomiast podstaw dla przyjęcia, że odpowiedzialność wspólników spółki cywilnej przekształconej – co wymaga podkreślenia – w spółkę jawną uregulowana została w art. 568 k.s.h. bądź art. 574 czy też 584 k.s.h. Unormowania te odnoszą się bowiem jedynie do przekształcenia spółek prawa handlowego oraz spółki cywilnej w spółki handlowe inne niż spółka jawna. Przemawia za tym wykładnia systemowa, a nadto unormowanie art. 551 § 2 i 3 k.s.h. w zw. z art. 26 § 5 k.s.h. w zw. z art. 1 k.s.h.

Z regulacji rozdziału 1 działu III tytułu IV kodeksu spółek handlowych („Przekształcenia spółek. Przepisy ogólne”) do przekształcenia spółek cywilnych w spółki jawne należy stosować, wedle art. 26 § 5 zd. 3 k.s.h., jedynie art. 553 § 2 i 3 k.s.h. Tym samym brak podstaw do stosowania art. 568 k.s.h. oraz art. 574 i 584 k.s.h.²⁶ A. Szumański wskazał, że kodeks spółek handlowych reguluje, zgodnie z art. 1 k.s.h., jedynie przekształcanie spółek handlowych. Tym samym przekształcenie spółki cy-

²⁵ Np. 10 lat w sytuacji, gdy wierzycielem jest osoba fizyczna nieposiadająca przynależności do przedsiębiorcy; por. S. Rudnicki, [w:] S. Dmowski, S. Rudnicki, *Komentarz do kodeksu cywilnego*. Księga pierwsza: *Część ogólna*, Warszawa 2001, s. 350 i nast. Co więcej – przepisy szczególne mogą wprowadzać krótsze niż 3 lata okresy przedawnienia. Tak będzie np. w przypadku umowy o dzieło, gdzie termin ten będzie wynosił 2 lata – por. art. 646 k.c.

²⁶ Por. D. Pawłyszczke, *Wygaśnięcie odpowiedzialności...*, s. 24 i nast.; A. Rachwał, [w:] K. Kohutek, M. Olczyk, A. Rachwał, M. Rusinek, M. Spyra, M. Wyrwiński, *Komentarz do ustawy...*, teza 1 i 2 do art. 551 § 3 k.s.h.

wilnej, czyli umowy, węzła obligacyjnego, w spółkę handlową pozostaje co do zasady poza zakresem podmiotowym unormowania kodeksu spółek handlowych. W konsekwencji merytoryczne przepisy o przekształcaniu spółek (art. 551 i nast. k.s.h.), poza unormowaniem art. 553 § 2 i 3 k.s.h., odnoszą się li tylko do przekształcenia spółki cywilnej w spółkę handlową inną niż spółka jawna²⁷.

Nie sposób nadto nie wskazać na przepis art. 31 § 3 k.s.h., zgodnie z którym subsydiarna odpowiedzialność współnika spółki jawnej nie dotyczy zobowiązań powstałych przed wpisem do rejestru. W odniesieniu do tej regulacji wskazuje się, że współnicy spółki jawnej, która powstała w wyniku przekształcenia spółki cywilnej, ponoszą odpowiedzialność za zobowiązania spółki zaciągnięte przed wpisaniem spółki jawnej do rejestru tak, jak współnicy spółek cywilnych, natomiast w tym przypadku nie znajdują zastosowania zasady odpowiedzialności wskazane w art. 31 k.s.h., przewidujące odpowiedzialność subsydiarną²⁸.

Nie sposób nadto w końcu nie wskazać na fakt, że do szkody wskazanej w art. 568 § 1 k.s.h. musi dojść w trakcie przekształcania spółki, a co za tym idzie – dyspozycja tego przepisu nie obejmuje innych zobowiązań powstałych przed przekształceniem spółki²⁹. Z. Koźma na uzasadnienie takiego poglądu przywołał zasady wykładni systemowej, wskazując, iż przedmiotowy przepis został umiejscowiony w dziale regulującym przekształcenia spółek³⁰.

²⁷ Por. A. Szumański, [w:] S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks spółek handlowych...*, s. 1018, 1022, 1024, 1143-1154, 1239-1241; J.A. Strzępka, E. Zielińska, [w:] *Kodeks spółek handlowych...*, s. 135; P. Piniór, [w:] *Kodeks spółek handlowych. Komentarz. Orzecznictwo do artykułów 301-633*, t. II, red. J.A. Strzępka, Warszawa 2005, s. 672-673; M. Litwińska-Werner, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2005, s. 232-233; M. Tarska, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2004, s. 528 oraz powołana wyżej doktryna oraz orzecznictwo.

²⁸ J.A. Strzępka, E. Zielińska, [w:] *Kodeks spółek handlowych...*, s. 135; M. Litwińska-Werner, *Kodeks spółek handlowych...*, s. 234; S. Sołtysiński, [w:] S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks spółek handlowych...*, s. 286.

²⁹ Tak A. Kidyba, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, t. II..., teza 3 do art. 568 i Z. Koźma, [w:] Z. Koźma, M. Ożga, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Gdańsk 2005, s. 1046.

³⁰ Z. Koźma, [w:] Z. Koźma, M. Ożga, *Kodeks spółek...*, s. 1046.

4. W konkluzji należy zatem podnieść, że w przypadku przekształcenia węzła obligacyjnego, jakim jest spółka cywilna, w spółkę jawną, zastosowanie znajduje regulacja art. 26 § 4-6 k.s.h. oraz art. 553 § 2 i 3 k.s.h., natomiast nie jest dopuszczalne odwoływanie się do unormowania art. 551-553 § 1 k.s.h. oraz art. 554-576 k.s.h. i art. 584 k.s.h. Za „zobowiązania spółki cywilnej” powstałe przed dniem jej przekształcenia w spółkę jawną wspólnicy odpowiadają zatem po jej przekształceniu na dotychczasowych zasadach w każdym czasie, przy czym do przedawnienia tych roszczeń stosuje się ogólne zasady przedawnienia stypizowane przede wszystkim w art. 118 k.c. Przemawiają za tym przede wszystkim zasady ochrony praw wierzycieli oraz stabilności prawa, a to wszystko w kontekście zasady demokratycznego państwa prawnego oraz działania organów władzy publicznej na podstawie i w granicach prawa.